

BREVIARIS

Declaració dels
drets de la dona
i la ciutadana
i altres escrits

Olympe de Gouges

PUV

BREVIARIS

XXVIII

Declaració
dels drets de la dona
i la ciutadana
i altres escrits

Olympe de Gouges

Selecció, introducció i notes
de Laura Peris Bolta

Traducció del textos:
Laura Peris Bolta i Vicent Olmos

Títols originals: *Déclaration des Droits de la Femme et de la Citoyenne*
Lettre au Peuple, ou Projet d'une caisse patriotique
Le cri du sage
Action héroïque d'une Française, ou La France sauvée
par les femmes
Le bon sens du français
Les trois urnes
Une patriote persécutée à la Convention Nationale

© de la traducció dels textos: Laura Peris Bolta

© de la traducció de la *Declaració dels drets de la dona i la ciutadana*:
Vicent Olmos, 2021

© d'aquesta edició: Universitat de València, 2021

Publicacions de la Universitat de València
Arts Gràfiques, 13 - 46010 València
Coordinació editorial: Amparo Jesús-María
Disseny de la col·lecció: Enric Solbes
Maquetació: Celso Hernández de la Figuera
Correcció: Elvira Iñigo

ISBN: 978-84-9134-792-7 (ePub)

ISBN: 978-84-9134-793-4 (PDF)

Edició digital

ÍNDIX

Introducció

7

*Declaració dels drets
de la dona i la ciutadana*

25

*Carta al poble
o projecte d'un fons patriòtic*

49

El crit del savi

65

*Acció heroica d'una francesa
o França salvada per les dones*

71

El sentit comú de l'home francès

75

Les tres urnes

77

*D'una patriota perseguida,
a la Convenció Nacional*

85

Introducció

El 3 de novembre de 1793, passades les dotze del migdia, una multitud impacient esperava a la plaça de la Révolution de París. Cap dels presents tenia previst trobar-se en aquells moments allà, però el clima matinal havia obligat a endarrerir la cita fins al migjorn. Els carrers de la capital francesa havien despertat amb l'aspecte fantasmagòric que acompanya la pluja de tardor, que els feia intransitables per a un carruatge que comptava amb el pes de mitja dotzena de persones. El mateix carruatge que, quan la pluja va amainar, eixia de l'edifici de la Conciergerie pel carrer de la Barillerie i creuava el riu Sena. El trajecte era curt, però les calçades relliscoses dificultaven el trànsit ja de per si congestionat per l'activitat que es reprenia al centre de París després de les demores matinals. El conductor, a més, no semblava voler precipitar-se en la carrera: començava la funció.

El torrent de persones que ensopegaven amb la carreta alteraven el seu itinerari entre protestes que esdevenien disculpes o exclamacions una vegada reconeixien la condició de l'obstacle. Algunes persones més agosarades s'animaven, fins i tot, a seguir els passos de les rodes vacil·lants, tot increpant la passatgera però emparades per una certa distància prudent que anava minvant conforme s'apropaven al carrer

de la Monoye. D'altres, observaven amb indiferència la carrera del carruatge, més preocupats pels quefers quotidians que no per l'amenaça implícita que comportava la mera existència de la diligència o el divertiment litúrgic que aquesta oferia. Amb l'estretament del carrer de Roule, la marxa s'havia reduït i havia permès a la massa de transeünts aglutinar-se al voltant del carro i fer visible, durant un breu instant, la figura que s'hi alçava, impàvida, al centre.

L'alleujament d'entrar en una nova via cessà breument en encetar l'interminable trajecte pel carrer Honoré que, fàcilment, podia prolongar el recorregut més de dues hores. El dèficit nacional que afectava França des de feia anys, agreujat pel clima bèl·lic i la inestabilitat política, es reflectia en les desenes de façanes que impassibles, testimoniaven l'itinerari. Mentre anaven deixant enrere els vetusts edificis de la concorreguda via, la gentada s'anava fent més i més densa. La carreta descoberta solia oferir una exhibició extravagant de misèria humana que atreia com a mosques els espectadors congregats. Aquell dia, però, malgrat l'expectació generada pel renom de la desplaçada, l'ampli auditori urbà es removia més inquiet que de costum. La morbositat no acabava de ser satisfeta, reemplaçada per una incòmoda fascinació envers la solitària passatgera. Tot i així, l'esvalot multitudinari ressonava per tot el centre de París i el seu epicentre, la carreta que circulava a marxes forçades, era l'objecte de tota la cridòria. Els càntics revolucionaris es mesclaven amb rimes populars demanant la recuperació de la força, esquitxats d'insults en direcció al carruatge. Tot plegat conformava una celebració desorbitada per l'enemiga abatuda, exagerada histèricament perquè aquesta

provenia de les files del mateix poble: una traïdora a la causa revolucionària. L'aldarull no tractava de silenciar la traïció, ans al contrari, l'abanderava orgullosament com a advertència per a futures perfídies.

Quan el carro va girar pel carrer de la Révolution i el cavall va orientar-se cap a la plaça on desembocava, la multitud va esclatar en clamors. L'agitació augmentava en veure pròxima la funció anhelada. La carreta va prosseguir fins a aturar-se al centre de la plaça, on l'aguardava l'escenari.

En va baixar una dona d'aspecte serè i contingut, que no evitava els esguards dels qui la insultaven i en celebraven la desgràcia. Els testimonis, fins i tot aquells més escèptics, se'n farien ressò: l'aspecte de la francesa que pujava al cadafal no coincidia amb els condemnats que s'hi solien enfrontar. Si aquells oferien un espectacle de desconsol i desesperació, la valentia i la serenitat de la sentenciada quedaria gravada a foc en la memòria dels presents. De sobte, el festeig havia deixat de costat la frivolitat.

Moments abans de ser executada, Olympe de Gouges va fixar la mirada en la multitud reunida i, amb veu clara i to ferm, va exclamar: «Fills de la pàtria, venjareu la meua mort!».

I

La que és considerada com la primera feminista de la història és pràcticament una desconeguda. No ha transgredit les fronteres de l'imaginari col·lectiu ni ha format part dels plans d'estudi. Fins fa a penes unes

dècades, el nom d'Olympe de Gouges no es coneixia ni tan sols a França, el país que la va veure nàixer i que tant va idolatrar. De fet, l'escriptor i estudiós dels personatges de la Revolució Francesa Claude Maccaron afirmava que «Elle a été la gran révolutionnaire inconnue de notre histoire». Si en els últims temps el seu nom ha començat a sonar en ambients acadèmics universitaris o institucionals, ha sigut principalment gràcies a la seua *Declaració dels drets de la dona i la ciutadana*, que va escriure el 1791 en resposta a la *Declaració dels drets de l'home i del ciutadà* que l'Assemblea Constituent havia fet redactar dos anys abans. De Gouges presenta un simbolisme atractiu per a les reivindicacions feministes actuals: tot i la simplicitat aparent de la seua redacció –l'autora va transformar el text original aplicant-hi un llenguatge inclusiu, a més d'afegir-hi les reivindicacions fonamentals de les dones en la Revolució–, no desdibuixa la importància històrica del document. *La Déclaration des droits de la Femme et de la Citoyenne* constitueix un exemple idoni de les aportacions femenines i feministes del segle XVIII, tant per la seua oportunitat en un context revolucionari, com per l'exhibició de la insatisfacció d'una gran part de la societat d'aleshores.¹

Però va ser l'historiador Olivier Blanc qui va assentar les bases de l'estudi de la figura d'Olympe de Gouges. Després d'una recerca exhaustiva als Archives Nationales francesos i una lloable tasca immersiva

1. Es reproduceix en aquest mateix volum (pp. 25-47) l'excel·lent traducció que en va fer Vicent Olmos, amb les notes i la bibliografia corresponent, que en el seu dia es va publicar al núm. 23 de *L'Espill* (tardor, 2006), pp. 132-143.